

POSTANOWIENIE

28 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 28 maja 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M. R. i I. R.
przeciwko Bank S.A. w W. Oddział w Polsce
o ustalenie i zapłatę, ewentualnie o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank S.A. w W. Oddział w Polsce
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 20 czerwca 2024 r., V ACa 362/24,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Pozwem skierowanym przeciwko Bank z siedzibą w W. Oddział w Polsce powodowie – M. R. i I. R. wnieśli, w szczególności, o: ustalenie nieważności umowy kredytu z 12 czerwca 2009 r., nr [...], zawartej pomiędzy powodami, a bank1 - poprzednikiem prawnym pozwanego; zasądzenie od pozwanego na ich rzecz solidarnie kwoty 6.003.75 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty; ewentualnie o ustalenie, że postanowienia spornej umowy kredytowej w zakresie postanowień odnoszących się do waluty obcej są bezskuteczne z uwagi na ich niedozwolony charakter; zasądzenie na ich rzecz solidarnie 10000 zł oraz 5000 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na pozew pozwany domagał się oddalenia powództwa w

całości.

Wyrokiem z 16 listopada 2023 r. Sąd Okręgowy w Elblągu, między innymi: 1) ustalił, że umowa o kredyt hipoteczny nr [...] sporządzona 12 czerwca 2009 r. zawarta przez powodów M. R. i I. R. oraz bank1 S.A. Oddział w Polsce z siedzibą w W. (poprzednikiem prawnym pozwanego), jest nieważna; 2) zasądził od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwotę 6.003,75 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 12 kwietnia 2023 r. do dnia zapłaty; 3) oddalił powództwo w pozostałym zakresie odnośnie do żądania zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany, zaskarżając go w części, to jest w zakresie rozstrzygnięć zawartych w punktach 1, 2 i 4. formułując zarzuty w zakresie przepisów postępowania oraz przepisów prawa materialnego. We wnioskach apelacji pozwany domagał się, w szczególności: oddalenia powództwa o ustalenie, że sporna umowa o kredyt hipoteczny nr [...], jest nieważna; oddalenia powództwa o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów M. R. i I. R. solidarnie kwoty 6.003,75 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 12 kwietnia 2023 r. do dnia zapłaty; ewentualnie: zmiany pkt. 2 zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu, poprzez oddalenie roszczenia o zasądzenie ustawowych odsetek za opóźnienie w całości oraz dodanie następującej treści "z tym, że zapłata następuje z zastrzeżeniem, że pozwanemu Bank z siedzibą w W. prowadzącemu działalność w Polsce poprzez Bank S.A. Oddział w Polsce przysługuje uprawnienie do zatrzymania zasądzonej na rzecz powodów kwoty do czasu, aż strona powodowa zaoferuje pozwanemu zwrot otrzymanego na podstawie umowy nr [...] z 15 czerwca 2009 roku świadczenia w kwocie 320.250,00 PLN albo zabezpieczy roszczenie o zwrot tej kwoty"; ewentualnie: zmiany zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu w jego pkt. 2, poprzez oddalenie powództwa w zakresie żądania zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonych kwot od 12 kwietnia 2023 roku do 22 czerwca 2023 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku apelacja pozwanego nie zasługiwała na uwzględnienie. Jak przyjął ten Sąd, zasadniczo zarzuty apelacji kwalifikowały się do łącznej oceny, gdyż odnosiły się do uznania

zakwestionowanych postanowień dotyczących indeksacji za abuzywne (niedozwolone) i znaczenia uznania tych postanowień umownych za abuzywne dla dalszego bytu prawnego umowy. Sąd Apelacyjny nie podzielił tych zarzutów apelacji odnośnie do naruszenia prawa materialnego, w stopniu uzasadniającym zmianę lub uchylenie zaskarżonego wyroku. W ocenie Sądu II instancji, jeżeli zawarte w spornej umowie klauzule są abuzywne, a utrzymanie w mocy umowy bez zawartych w niej nieuczciwych warunków nie jest możliwe, spełnione zostały pozytywne przesłanki ustalenia nieważności przedmiotowej umowy jako konsekwencji bezskuteczności abuzywnej przedmiotowych klauzul umownych, przy wystąpieniu przesłanki negatywnej, to jest braku niekorzystnego skutku stwierdzenia nieważności umowy dla kredytobiorcy. W rezultacie, zdaniem Sądu Apelacyjnego, powodowie byli uprawnieni do żądania od pozwanego zwrotu uiszczonych w wykonaniu nieważnej umowy kwot pieniężnych w wysokości wskazanej w wyroku Sądu I instancji. W dalszej kolejności Sąd II instancji stwierdził, że wierzytelność strony powodowej, w zakresie odsetek za opóźnienie, stała się wymagalna zgodnie z art. 455 k.c., więc pozwany pozostawał w opóźnieniu w zapłacie w dacie prawidłowo ustalonej przez Sąd Okręgowy. W przedmiotowej sprawie, jak stwierdził Sąd Apelacyjny, nie doszło też do naruszenia art. 65 k.c. oraz brak było podstaw do podzielenia zarzutów naruszenia art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. W konsekwencji Sąd Apelacyjny w Gdańsku, na podstawie art. 385 k.p.c., wyrokiem z 20 czerwca 2024 r., apelację pozwanego oddalił jako bezzasadną.

Pozwany skargą kasacyjną zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 20 czerwca 2024 r., w całości.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku pozwany oparł na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego, tj.: art. 385¹ § 4 w zw. z art. 385¹ § 2 k.c., poprzez ich błędną wykładnię oraz art. 358 § 1 i 2 k.c., poprzez ich niezastosowanie.

We wnioskach skargi pozwany, na podstawie art. 398⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt. 1 k.p.c., wniósł o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na to, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne. Pierwsze,

sprowadzające się do pytania: „Czy możliwe jest ustalenie nieważności umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej wskutek uznania przez Sąd za niedozwolone postanowień umowy kredytu dotyczących sposobu ustalania kursu waluty obcej poprzez odesłanie do tabeli kursowej stosowanej przez bank, jeżeli po ich usunięciu treść umowy nie wykracza poza granice swobody umów w rozumieniu art. 353¹ k.c. ani nie jest sprzeczna z treścią art. 69 ustępy 1 i 2 Prawa Bankowego w brzmieniu sprzed nowelizacji ustawą z dnia 29 lipca 2011 roku o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw?”. W ocenie skarżącego koniecznym było wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy, czy eliminacja dookreślonych klauzul istotnie stanowi podstawę do ustalenia nieistnienia całości stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Skoro bowiem umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej w brzmieniu uwzględniającym treść postanowień waloryzacyjnych nie jest sprzeczna z treścią art. 69 ustępy 1 i 2 Prawa Bankowego ani nie wykracza poza granice swobody umów w rozumieniu art. 353¹ k.c. w brzmieniu uwzględniającym treść postanowień uznanych za niedozwolone, powstało, w ocenie skarżącego, pytanie, w jaki sposób dochodzi do "zaktualizowania" się podstaw do stwierdzenia, że stosunek prawny kredytu nie może dalej trwać. W jego ocenie rozstrzygnięcie powyższego zagadnienia prawnego będzie miało fundamentalne znaczenie we wszystkich sprawach, w których w rachubę wchodzi umowy zawierane przez przedsiębiorców z konsumentami. W efekcie, jak podkreślił skarżący, koniecznym jest określenie przez Sąd Najwyższy w sposób jednoznaczny "testu", wedle którego sądy krajowe uprawnione są do unicestwienia całego stosunku prawnego kreowanego przez daną umowę w sytuacji, w której stosunek ten nie sprzeciwia się ani powszechnie obowiązującym przepisom prawa, ani zasadzie swobody umów, nawet pomimo usunięcia z tego stosunku postanowień abuzywnych. W dalszej kolejności skarżący zaprezentował drugie zagadnienie prawne, zawierające się w pytaniu: „Czy przepis art. 358 k.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy (tj. w brzmieniu z dnia 15 czerwca 2009 r.) na zasadzie art. 56 k.c. może zostać zastosowany jako przepis dyspozytywny wprowadzając w miejsce postanowień umowy i regulaminu wyeliminowanych ze stosunku prawnego z powodu nieważności, postanowienia wynikające z ogólnych przepisów Kodeksu cywilnego?”. Tytułem wykazania tego

zagadnienia, skarżący, w szczególności, odniósł się do uchwały Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r. (III CZP 25/22) i stwierdził, że pomimo jej podjęcia nadal istnieje znaczna rozbieżność w interpretacji i stosowaniu art. 358 § 1 k.c. oraz art. 56 k.c., pomiędzy praktyką orzecniczą sądów powszechnych, a stanowiskiem Sądu Najwyższego. Zdaniem skarżącego istotne jest ustalenie, czy stosowanie art. 56 k.c., czy analogii mogłoby być uznane za dopuszczalne także po uznaniu klauzuli umownej za niedozwoloną, o ile takie możliwości istniałyby na dzień zawarcia umowy. W ocenie skarżącego rozstrzygnięcie powyższego zagadnienia będzie miało fundamentalne znaczenie dla praktyki sądów krajowych w tzw. "sprawach frankowych".

Skarżący uzasadnił wniosek o przyjęcie jego skargi również tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt. 2 k.p.c.), tj. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 358 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 56 k.c., w zakresie możliwości: stwierdzenia przez Sąd nieuczciwości tylko niektórych elementów warunku umownego w postaci klauzuli indeksacyjnej (klauzuli ryzyka walutowego/waloryzacyjnej), tj. przez eliminację zapisu umownego wyłącznie w zakresie zastosowania tabeli kursowej stosowanej przez bank (klauzuli przeliczeniowej) do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości poszczególnych rat kredytu i ich zaliczenia na poczet zobowiązania kredytowego oraz zastąpienia go. innym sposobem określenia kursu waluty obcej wynikającym z przepisów prawa lub zwyczajów, np. jednoznacznym postanowieniem odnoszącym się do średniego kursu banku centralnego (Narodowego Banku Polskiego) w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy, co nie rodziłoby potrzeby zastąpienia wyeliminowanej treści jakimkolwiek przepisem prawa oraz art. 385¹ § 1, 3 i 4 k.c., w zakresie możliwości uznania za indywidualnie uzgodnione takie postanowienie umowne, którego treść nie została ustalona w wyniku negocjacji między konsumentem i przedsiębiorcą, lecz miał on możliwość jego negocjacji, a nie podjął takiej próby w celu modyfikacji postanowienia i w konsekwencji przyjęcie, że konsument zaakceptował jego treść w postaci zaproponowanej przez przedsiębiorcę.

We wnioskach skarżący domagał się, w szczególności, uchylenia zaskarżonego wyroku w całości.

Sąd Najwyższy zważył, o następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Skarżący powołał się w skardze na przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., lecz żadna z nich nie wystąpiła.

Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na

sformułowaniu tego zagadnienia, wskazaniu przepisu, na tle którego ono powstało i przedstawieniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ. i z 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ. i z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

W odniesieniu do podnoszonych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania kwestii prawnych i wątpliwości interpretacyjnych dotyczących tzw. kredytów frankowych należy stwierdzić, że zostały już one wyjaśnione szczegółowo w orzecznictwie sądowym, nie ma zatem podstaw, aby się do nich ponownie odnosić (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego w sprawach I CSK 2225/23, I CSK 2268/23, I CSK 2291/23 i I CSK 2334/23 oraz wyroki w sprawach II CSKP 957/23, II CSKP 1002/23, II CSKP 1956/22, II CSKP 2164/22 i II CSKP 2295/22, II CSKP 690/23, II CSKP 1996/22, II CSKP 2231/22 i II CSKP 278/23, II CSKP 380/23, II CSKP 617/23).

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

Na marginesie należy wskazać, że w zdaniach odrębnych do uzasadnień wyroków Sądu Najwyższego w sprawach II CSKP 377/22 i II CSKP 395/22 oraz w zdaniach odrębnych do wyroków Sądu Najwyższego w sprawach II CSKP 616/22,

II CSKP 701/22 i II CSKP 1511/22, podjęto próby rozwiązania zagadnień prawnych związanych z klauzulami przeliczeniowymi i klauzulami walutowymi, w tym klauzulami ryzyka walutowego - przy uwzględnieniu orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - na tle konkretnych stanów faktycznych w odniesieniu do problematyki nieważności umów kredytowych indeksowanych i denominowanych do waluty obcej, zawieranych z konsumentami, jednak zaprezentowane tam koncepcje nie zyskały akceptacji w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych.

[SOP]

[r.g.]